

NAAR EEN PLURALISME VAN METHODES VAN VERKLARINGEN

Rob Vanderbeeken¹

SUMMARY - This paper argues for a pluralism of method of explanation. After stating what we mean by a method of explanation, we adopt the following strategy: a monism of method, as advocated by the so-called positivists, and a dualism of method, as defended by the so-called hermeneutics, are not only outdated in the scientific practice, they are both supported by a defective reasoning based on a fallacy. Positivists wrongly believe that a monism will contribute to a unity of science. Dualists, on the other hand, are mistaken in their statement that the social sciences need a single and different method in order to preserve its integrity and dignity. Hence, once both fallacies are dispelled, a pluralism seems to be a reasonable and eventually a better option.

Inleiding

Dit artikel beoogt een pleidooi voor een pluralisme van methodes van verklaringen. Een veelheid aan methodes biedt wetenschappelijk onderzoek een unieke verruiming en flexibiliteit. Dat is althans de stelling die we hier willen verdedigen. Dit kan op twee verschillende manieren: we kunnen de voordelen van een pluralisme aanstippen en we kunnen de legitimiteit van alternatieve posities zoals een monisme en dualisme betwisten. De opbouw van dit artikel berust op de laatste strategie. In de vormgeving van de kritiek op een monisme en dualisme komt echter ook de eerste strategie aan bod: de argumenten voor een pluralisme worden waar past vermeld.

Een pluralisme van methodes van verklaringen kunnen we beschouwen als een *toolbox* waar we ons, afhankelijk van de context die zich aanbiedt, vrij van kunnen bedienen. In het verleden dacht men daar duidelijk anders over. Als we de zogenaamde methodesstrijd tussen de logisch positivisten en de hermeneutici bekijken, dan kunnen we vaststellen dat de eersten pleitten voor een monisme van methodes van verklaringen uitgaande van de idee van een unificatie van alle wetenschappen terwijl de laatsten de idee verdedigden dat de menswetenschappen een eigen methode vereisen die duidelijk verschilt van de methode van de natuurwetenschappen, wil men de integriteit van de menswetenschappen vrijwaren. Als er al van verklaren in de menswetenschappen sprake kon zijn, dan diende dit op een fundamenteel verschillende wijze te gebeuren: een dualisme van methodes van verklaringen was onontbeerlijk. Daarmee werd het antagonisme tussen *Erklären* en *Verstehen* een centrale controverse in de menswetenschappen.

Door aan te tonen dat een monisme zowel als een dualisme op een misleidende intuïtie berust, kunnen we (indirect) het belang van een pluralisme van methodes bepleiten. Dat is meteen ook het uitgangspunt van de kritiek die in de volgende secties aan bod zal

¹ Robrecht Vanderbeeken is onderzoeker aan het theorie departement van de Jan van Eyck Academie in Maastricht. Hij behaalde in 2003 een doctoraat in de wijsbegeerte aan de Universiteit Gent met als onderwerp: een pluralisme van verklaring van acties.

komen. Om eventuele verwarring te vermijden, begin ik echter met een verduidelijking van wat we juist onder een pluralisme van methodes van verklaringen kunnen begrijpen.

1. Pluralisme van methodes: nadere toelichting

Het is duidelijk niet de bedoeling de stelling te verdedigen dat men bij een te verklaren fenomeen de meest uiteenlopende verklaringen, al dan niet onderling in tegenspraak, in overweging kan of moet nemen. Het onderwerp van dit artikel is niet een verklaringspluralisme in de betekenis van een veelheid aan verschillende inhoudelijke antwoorden op een verzoek tot verklaring. Pluralisme heeft hier betrekking op een veelheid aan mogelijke manieren waarop we, gegeven een verzameling informatie, tot een verklaarend antwoord kunnen komen. Een veelheid aan methodes gebruiken kan desondanks wel tot gevolg hebben dat verklarende informatie van een totaal verschillende orde aan bod komt. Dat kan een meerwaarde zijn, zeker als we in overweging nemen dat we dit verschil mogelijk kunnen duiden of zelfs legitimeren door het verschil in gebruikte methode.

Inzake een pluralisme van methodes is het nuttig een bijkomend onderscheid te maken tussen methodes in de betekenis van ‘modellen’ en ‘soorten’. Wat het eerste betreft, zijn er verschillende modellen (noem het mechanismen, technieken, logica’s,...) aan de hand waarvan we een bepaald feit kunnen verklaren (Vanderbeeken, 2004). Bij een verklaring is het belangrijk dat men de relatie tussen het te verklaren feit, i.e. het explanandum, en de verklarende feiten, i.e. het explanans, kan aangeven. Juist doordat een dergelijke relatie kan worden verondersteld, krijgt een verwijzing naar bepaalde feiten juist een verklarende kracht. De afhankelijkheidsrelatie tussen explanans en explanandum kan men op verschillende manieren modelleren. Bijvoorbeeld door middel van algemene of statistische wetten (cfr. Hempel, 1965: het Deductief-Nomologisch model of het Inductief-Statistisch model), het gebruik van singuliere conditionele oordelen (cfr. Lewis, 1973; Ruben, 1993: verklaringen in termen van tegenfeitelijke redeneringen of *counterfactuals*), of door middel van singuliere causale oordelen in termen van causale mechanismen (cfr. Salmon, 1998: het causaal-mechanisch model). Anderzijds kunnen methodes ook betrekking hebben op de specifieke manier waarop men een feit wil verklaren. Ik noem dit soorten van verklaringen. Acties kunnen bijvoorbeeld verklaard worden uitgaande van minstens drie verschillende conceptuele invalshoeken (Vanderbeeken & Weber, 2002). Een intentionele verklaring van een actie richt zich bijvoorbeeld op de opvattingen en de verlangens van een actor die hebben bijgedragen tot de bewerkstelling van een actie. Een dispositionele verklaring richt zich daarentegen op de omgevingsfactoren die de actor stimuleren om bepaalde gedragspatronen te ontwikkelen en te manifesteren. Functionele verklaringen, ten slotte, analyseren een actie in termen van functies. Er zijn verschillende soorten van functies. Soms kan men de keuze voor een actie verklaren door te verwijzen naar het al dan niet vermeende succes van een gelijkaardige actie in het verleden (Millikan, 1984; Neander, 1991). In dit geval richt een verklaring zich op de zogenaamde etiologische functie van een actie. Soms kan men een actie ook verklaren door te verwijzen naar de

causale rol die deze actie kan voltrekken (Cummins, 1975). Dergelijke verklaringen verwijzen naar een zogenaamde teleologische functie.

Tot slot: de notie ‘methode’ willen we hier anders begrijpen dan in de populaire betekenis. Observatie en empathie, interpretatie en kwantitatieve inductie zijn inderdaad verschillende methodes om informatie te verwerven en stellingen al dan niet te legitimeren. Ten aanzien van methodes van verklaringen kunnen we er echter op wijzen dat bijvoorbeeld een D-N-verklaring kan bestaan uit een wet met een hoog interpretatief gehalte of dat een intentionele verklaring een sterk inductieve basis kan hebben. Stellingen als ‘weten is meten’ vallen buiten de opzet van dit artikel.

2. De methodestrijd: monisme versus dualisme van verklaringen

Hoe kunnen we de methodestrijd omschrijven? De klassieke, methodologische strijdpunten tussen wat ik gemakshalve de positivisten en hermeneutici zal noemen, hebben lang en uitvoerig het forum van de humane wetenschappen bepaald. In algemene termen kunnen we zeggen dat de positivisten, steeds geïdentificeerd met het werk van A. Comte, J. S. Mill, P. Oppenheim en C. G. Hempel, stellen dat de menswetenschappen op basis van de methode en ook de kennis van de natuurwetenschappen de algemene wetmatigheden inzake mens en maatschappij dienen te achterhalen. Men dient via empirisch onderzoek te streven naar exacte en objectieve kennis die het gemeenschappelijke van de fenomenen aangeeft. Het uiteindelijke doel: de unificatie van alle wetenschappen. De hermeneutische traditie daarentegen, gekenmerkt door figuren als G. Simmel, W. Dilthey, R. G. Collingwood, A. Schutz en H. G. Gadamer, benadrukken het belang van een onafhankelijke ontwikkeling van de menswetenschappen. Menswetenschappers zijn namelijk geïnteresseerd in de betekenis of de uniciteit van hun studieobject eerder dan in het achterhalen van algemene wetmatigheden via observatie. Men wil nagaan in welk opzicht de bestudeerde fenomenen van elkaar verschillen en daarom richt men zich op de sociale en historische gesitueerdheid en op de innerlijke beleving. Dit vraagt om een gepersonaliseerde, individuele interpretatie gebaseerd op *Erlebnis* en *Nacherlebnis*.

De methodestrijd is echter een complexe aangelegenheid en is daarom moeilijk eenduidig voor te stellen. De discussie tussen positivisten en hermeneutici kent tal van twistpunten ten aanzien waarvan we ook meer gematigde standpunten kunnen vermelden. Enkele van deze twistpunten betreffen thema's als het statuut van wetenschappelijke en filosofische kennis (cfr. het realisme-debat: naturalisme vs. sociaal constructivisme), de criteria waaraan wetenschappelijke kennis en wetenschappelijke theorieën dienen te voldoen (cfr. controleerbaarheid, voorspelbaarheid, universaliteit), de manier waarop men wetenschappelijke kennis kan verwerven (cfr. observatie vs. empathie), het belang van pragmatische versus epistemologische factoren, enzovoort. De bovenvermelde tegenstelling tussen een monisme en een dualisme van methodes van verklaringen is dus maar een deelaspect van de methodestrijd. Deze tegenstelling is allicht een gevolg van, of gerelateerd aan de andere twistpunten. Desondanks wens ik de tegenstelling tussen een monisme en dualisme onafhankelijk van de andere twistpunten te behandelen. Het

zou bijgevolg dan ook voorbarig zijn indien we op basis van een deconstructie van deze tegenstelling zouden besluiten dat de methodestrijd een afgehandelde zaak is.

3. Een eerste alliantie: monisme & unificatie

Hoe kunnen we aantonen dat de tegenstelling tussen een monisme en een dualisme van verklaringen een misvatting is? Betreffende het monisme van de positivisten kunnen we erop wijzen dat de vermeende standaard van verklaren, met name het Deductief-Nomologisch model (verklaren door middel van een verwijzing naar algemene wetten), zelfs in de natuurwetenschappen reeds lang zijn onaantastbaar statuut heeft verloren. Dit zogenaamde *covering law*-model van verklaringen kreeg substantiële kritiek te verwerken van S. Bromberger, J. A. Coffa, M. Scriven, W. Salmon, N. Cartwright e.a. Dit bracht mee dat het monopolie van nomologische verklaringen - door W. Salmon *the Third Dogma of Empiricism* genoemd - moest plaatsmaken voor een veelheid aan visies op verklaringen, bijvoorbeeld verklaringen aan de hand van tegenfeitelijke redeneringen (*counterfactuals*) (D. Lewis, J. Woodward), causaal-mechanische verklaringen (M. Scriven, W. Salmon), unificatie (M. Friedman, P. Kitcher), functionele verklaringen (R. Cummins, R. Millikan), aleatorische verklaringen (P. Humphreys), contrastverklaringen (B. van Fraassen, P. Lipton), equilibrium- verklaringen (E. Sober) en identiteitsverklaringen (P. Achinstein).

Wat blijkt? Deze veelheid aan methodes van verklaren toont dat een monisme van verklaringen ten aanzien van de natuurwetenschappen achterhaald is, *a fortiori* ten aanzien van alle wetenschappen. Natuurlijk kan men blijven ijveren voor de ontwikkeling van een nieuwe standaard inzake methode. Maar heeft dat wel zin? De motivatie die aan een dergelijke ijver ten grondslag ligt, berust op een klassiek ideaal: de unificatie van alle wetenschappen. Maar zelfs als we dit ideaal vooropstellen dan dienen we ons de vraag te stellen of een dergelijke unificatie van de wetenschappelijke kennis ook een unificatie van de wetenschappelijke methodes - in de betekenis van een monisme - veronderstelt. Sterker nog: komt een unificatie van wetenschappelijke methodes de unificatie van wetenschappelijke kennis wel ten goede? Er zijn goede redenen om hier negatief op te antwoorden. Het is namelijk niet onwaarschijnlijk dat we maar tot een unificatie van kennis kunnen komen door middel van een veelheid aan verscheidene maar compatibele methodes.

Bijvoorbeeld, de verschillende onderzoeksprogramma's die zich concentreren op de totstandkoming van acties, bijvoorbeeld de rationelekeuzetheorie (cfr. Elster, 1986), de evolutionaire psychologie (Barkow, Tooby & Cosmides, 1992), het radicaal behaviorisme (Skinner, 1969; 1976) en sociale theorieën zoals bijvoorbeeld het genetisch structuralisme (Bourdieu, 1990) benaderen acties duidelijk vanuit een ander perspectief. De rationelekeuzetheorie richt zich op het deliberatieproces van de actor en de beslissingsprincipes die deze in zijn keuzevorming hanteert. De evolutionaire psychologie onderzoekt de eventuele aangeboren mentale modellen van een bepaald type actor en hoe die het gedrag van een actor kunnen motiveren. Het radicaal behaviorisme concentreert zich op de relatie van de actor met zijn omgeving: het onderzoekt hoe een actor reageert op omgevingsfactoren en hoe een actor zich leert aan te passen aan zijn omgeving. Het genetisch structuralisme, ten slotte, onderzoekt hoe en in hoeverre de

sociale achtergrond – de *habitus* – het gedrag van een individu structureert. Elk van deze disciplines benadrukt het belang van duidelijk verschillende en zelfs oppositionele aspecten van het tot stand komen van acties: het praktisch redeneren, aangeboren tendensen, contextueel bepaalde, individuele leerprocessen en de sociaal-culturele structurering van handelingspatronen.

Zelfs een fervent voorstander van de disciplinestrijd die niet in een dogmatisme wil vervallen, zal moeten toegeven dat elk van deze onderzoeksprogramma's ons vanuit hun particulier perspectief iets te vertellen hebben. Ook al is men het fundamenteel oneens met dit perspectief of de respectieve theoretische bevindingen en consequenties. Niet alleen de menswetenschappen hebben overigens een multi- paradigmatische structuur. Het blijkt dat deze verscheidenheid in onderzoeksprogramma's tot gevolg heeft dat men een veelheid aan mogelijke methodes van verklaren in aanmerking dient te nemen. Afhankelijk van het onderzoeksprogramma en de respectieve benadering zal een andere soort van verklaring - zijnde intentionele, dispositionele of functionele verklaring - van toepassing zijn. Merk overigens op dat we de gelijkenissen en verschillen tussen deze methodes van verklaringen kunnen aangeven en dat deze methodes zo gestipuleerd kunnen worden dat ze onderling compatibel zijn. Op die manier biedt deze veelheid aan methodes een geschikt geheel van instrumenten om de relatie tussen deze onderzoeksprogramma's te onderzoeken. Dit is duidelijk een eerste stap in de richting van de unificatie van wetenschappelijke kennis. Gegeven de verscheidenheid in onderzoeksprogramma's is het mogelijk ook de eerste stap in de enige mogelijke richting om de verhoopde unificatie te bewerkstelligen. Wellicht is een pluralisme dé weg voor de realisatie van die filosofische wensdroom?

Dit illustreert dat het zeker niet zo hoeft te zijn dat een unificatie van methodes een voorwaarde is tot een unificatie van de wetenschappelijke kennis. Het toont tevens dat een streven naar een unificatie van methodes zelfs een contraproductief effect kan hebben: als we vasthouden aan één bepaalde methode, zullen we ongetwijfeld niet tot dezelfde resultaten komen aangezien we dan één of meerdere relevante onderzoeksprogramma's buiten beschouwing zullen moeten laten. Wie bereid is tot een dergelijk orthodox zoenoffer, is bezig met wetenschapsideologie en niet met wetenschappelijk onderzoek. Dat is althans een premisse van mijn betoog.

De unificatie van wetenschappelijke kennis is misschien een edel ideaal, het impliceert geenszins dat we dit ideaal moeten doortrekken naar de wetenschappelijke methodes. Op die manier gaat men bovendien voorbij aan wat een methode juist is. Een methode is een instrument: haar efficiëntie legitimeert haar gebruik. Een methode is een middel tot een bepaald doel. Waarom zouden we een unificatie van middelen – in de betekenis van een monisme – nastreven als we daardoor wellicht het doel uit het oog verliezen? Daarmee is natuurlijk niet gezegd dat we niet moeten proberen om de verschillende methodes tot een compatibel geheel samen te brengen. Integendeel, maar een dergelijk compatibel geheel – een eenheid in verscheidenheid – veronderstelt een pluralisme van verklaringen en staat dus wars op een monisme van verklaringen zoals dat door de positivisten werd bepleit.

4. De tweede alliantie: dualisme & demarcatie

Betreffende het dualisme van de hermeneutici kunnen we erop wijzen dat door het wegvallen van het monopolie van het D-N-model met betrekking tot de natuurwetenschappen tegelijk ook de bestaansgrond wegvalt om een dergelijk dualisme te verdedigen. We kunnen namelijk stellen dat het dualisme van de hermeneutiek een reactie op het monisme van het positivisme is en als reactie was ze mijns inziens zeker terecht. Een van de grote - zonet de grootste - verdienste van het positivisme is wellicht dat het zijn radicale opvattingen klaar en duidelijk wist te stellen zodat zowel de hermeneutici als de erfgenamen van de positivisten in de mogelijkheid verkeerden hun bedenkingen gericht te formuleren. Kenmerkend voor het positivistisch wereldbeeld is de humeaanse ruggengraat: het empirisme. In het bijzonder is het Humes visie op causaliteit – we spreken van een causaal verband wanneer de opeenvolging (*succession*) van twee duidelijk onderscheidbare gebeurtenissen (*events*) een empirische generalisatie (i.e. *constant conjunction*) instantieert – die de positivisten ertoe bracht om een nomologische visie op causaliteit en verklaringen als standaard te nemen. Dit legitimeert de felle reactie uit de hoek van de menswetenschappen. Studieobjecten als de mens, de geschiedenis, culturele en sociale fenomenen kan men maar zeer gedeeltelijk bestuderen aan de hand van benaderingen die een dergelijke deterministische en generaliserende standaard vooropstellen. Begrijpelijkerwijs werden begrippen als ‘causaliteit’ en ‘verklaren’ soms als een directe bedreiging beschouwd voor deze studieobjecten en menswetenschappers dienden ze daarom te mijden². Met het wegvallen van het monopolie van het D-N-model verdwijnt deze dogmatisch-unificerende dreiging en dus ook de bestaansgrond van het dualisme van de hermeneutici: de menswetenschappen behoeven niet langer een radicaal andere methode dan die van de natuurwetenschappen. Men kan zelfs stellen dat de menswetenschappen er juist goed aan doen om oog te hebben voor de nieuwe verworvenheden inzake methodes van verklaren met betrekking tot de natuurwetenschappen. Dit is een van de redenen waarom we in toonaangevende werken met betrekking tot de menswetenschappen, bijvoorbeeld Henderson (1993), Little (1991; 1998) en Risjord (2000), een uitgesproken kritiek op het methodologisch separatisme terugvinden.

Het dualisme van de hermeneutici veronderstelt enerzijds dat de menswetenschappen een *andere* methode behoeven dan die van de natuurwetenschappen en anderzijds dat zij aan de hand van een eigen, *overkoepelende* methode benaderd dienen te worden. De eerste vooronderstelling hebben we al in de bovenstaande paragraaf behandeld. Wat kunnen we nu tegen de tweede stelling inbrengen?

Ten eerste, we kunnen het opnieuw in vraag stellen of de wens tot eenheid, tot een unificatie van methodes wel zinnig is. Een antwoord op deze vraag hebben we al in de bespreking van het monisme van de positivisten gegeven: een dergelijke wens tot eenheid van methode van verklaringen kan niet gelegitimeerd worden op basis van een streven naar unificatie van wetenschappelijke kennis. De motivatie van de hermeneutici is echter van een andere orde. Men ijvert voor een eigen methode van verklaren om op die manier de integriteit en de identiteit van de menswetenschappen te verdedigen en aan te geven, niet om de unificatie van alle wetenschappelijke kennis te bekomen. De

² Een goed voorbeeld hiervan is von Wrights *Explanation and Understanding* (1971). Andere voorbeelden: Collingwood (1946), Dray (1957) en Taylor (1971).

vraag die we hier dus moeten stellen is: heeft het zin om een methode als uithangbord, als wetenschappelijk pamflet te gebruiken? Ik denk van niet. Een discipline verkrijgt zijn erkenning overeenkomstig de resultaten die het boekt en de toepassingen die daaruit voortkomen, niet op basis van zijn methodologische programmaverklaring. De methode is natuurlijk wel belangrijk, dat spreekt voor zich, maar opnieuw: een methode is een instrument, het is een middel en geen doel. Als men de integriteit van een discipline wil aangeven aan de hand van de methode, dan bewerkstelt men als het ware een middel-doelomkering. Op basis van een dergelijke misvatting zal men de legitimiteitscrisis niet te boven komen. Door continu de methode in vraag te stellen met als doel één zaligmakende methode te bekomen, dwingt men de discussie steeds in eenzelfde richting en ontnemt men de ruimte voor het eigenlijke onderzoek. Als men zich eenzijdig toelegt op een bezinning betreffende het middel dan komt men aan het doel niet toe.

Ten tweede kunnen we erop wijzen dat een dergelijke stelling van een slechte strategie getuigt. Het is wellicht zo dat bepaalde methodes van verklaren zich beter lenen voor een studieobject van de menswetenschappen dan voor de natuurwetenschappen. Maar daarom dient men andere methodes nog niet te verwerpen. Deze kunnen mogelijk ook interessante toepassingen bieden. Een pluralisme van verklaringen biedt ons de flexibiliteit om, afhankelijk van het studieobject evenals de beschikbare informatie, de interesse van de onderzoeker alsook de stand van het onderzoek en de dynamiek in een bepaalde discipline, te opteren voor een of meerdere beschikbare methodes. De stelling daarentegen dat alle menswetenschappen uitsluitend en alleen door één eigen methode van verklaren benaderd dienen te worden, biedt ons deze flexibiliteit duidelijk niet.

Ten derde en ten slotte kunnen we erop wijzen dat deze stelling diametraal tegenover de feitelijke praktijk in de menswetenschappen staat. Ik geef twee voorbeelden om dit aan te tonen. Enerzijds is het niet onbelangrijk erop te wijzen dat het D-N-model in sommige gevallen wel degelijk adequate toepassingen kent in de menswetenschappen. In Kincaid (1996, hoofdstuk 3) vinden we bijvoorbeeld een overtuigende verdediging van het feit dat *ceteris paribus* D-N-verklaringen, i.e. verklaringen aan de hand van *ceteris paribus* wetten, in de sociale wetenschappen adequate verklaringen kunnen zijn. Kincaid toont hier onder meer aan dat de macrowetmatigheden tussen verschillende economische systemen en verschillende types van politiek gedrag, zoals J. Paige die in zijn *Agrarian Revolutions* (1975) bespreekt, duidelijk wetenschappelijk onderbouwd zijn. Aan de hand van empirisch onderzoek en met oog voor tal van fluctuerende variabelen toont Paige aan dat loonarbeid een positief effect heeft op collectieve actie, in tegenstelling tot wanneer een gemeenschap zijn inkomsten door middel van landbouw verwerft. Dit voorbeeld illustreert dat, wanneer men wil opteren voor één eigen methode voor de menswetenschappen, men tal van interessante en adequate verklaringen niet kan benutten. Anderzijds wil ik erop wijzen dat men tijdens de zoektocht naar een geschikt alternatief voor het D-N-model meerdere methodes van verklaren voor de menswetenschappen heeft overwogen, wat aantoont dat de feitelijke toestand in de menswetenschappen met betrekking tot methodes van verklaren eigenlijk steeds een pluralistisch karakter heeft gekend. Enkele voorbeelden: von Wright (1971) brengt een alternatief voor nomologische verklaringen van acties onder de vorm van praktische syllogismen en verdedigt dat men de genese van acties dient te 'begrijpen' door middel van logische eerder dan causale relaties tussen verlangens, opvattingen, intenties en acties. Een ander voorbeeld zijn de zogenaamde 'narratieve' verklaringen: eerder dan

te verwijzen naar algemene wetmatigheden of bepaalde relevante causale factoren dient men een gebeurtenis te verklaren door middel van verhalen die de gehele voorgeschiedenis in detail weergeven. Nog andere voorbeelden van methodes van verklaren toegepast op de menswetenschappen vinden we in Woodward (2000; 2004), Glymour (2000), Mitchell (2000) en Hoover (2001a; 2001b).

5. Pluralisme & postempirisme

Besluitend kunnen we stellen dat er in de postempirische wetenschapsfilosofie geen plaats meer is voor de *Methodenstreit* in de betekenis van een oppositie tussen een monisme en een dualisme van methodes van verklaren. Het heeft geen zin om een algemene methode van wetenschappelijk onderzoek te veronderstellen bij, of op te leggen aan een discipline of een groep van disciplines. Nogmaals: methodes zijn instrumenten en hun efficiëntie legitimeert hun gebruik. Hun efficiëntie is niet alleen afhankelijk van het respectieve studieobject maar van de gehele context binnen welke men dit instrument wil toepassen. Afhankelijk van de context, dat wil zeggen, afhankelijk van het studieobject, de beschikbare informatie, de interesse van de onderzoeker alsook de stand van het onderzoek en de dynamiek in een bepaalde discipline, zal de ene methode van verklaren zich beter lenen dan de andere, of kan men het beste opteren voor een combinatie van verschillende methodes. Een veelheid aan methodes bevordert daarom allicht onze mogelijkheden. De verscheidenheid aan methodes is daarom eerder een troef dan een gebrek dat we dienen te overwinnen. Door toe te geven aan globaliserende tendensen inzake methodes van verklaren gaan we voorbij aan wat een methode eigenlijk is en schieten we op die manier in onze eigen voet.

Tevens moet het gezegd dat een monisme of dualisme van methodes ook voorbijgaat aan waar de wetenschappen eigenlijk voor staan. We kunnen wetenschappelijk onderzoek namelijk niet strak opdelen in mens- en natuurwetenschappen en overeenkomstig typerende methodes uitstippelen. De mens- en natuurwetenschappen zijn geen monolithische gehelen. De menswetenschappen omvatten zeer uiteenlopende disciplines, van de kunstgeschiedenis tot de econometrie, en disciplines zoals de laatste zijn nog nauwelijks te onderscheiden van natuurwetenschappelijke disciplines. Hetzelfde kan gezegd van natuurwetenschappelijke disciplines. Hier vinden we bijvoorbeeld zowel de theoretische fysica terug als de gedragsbiologie, als men al bereid is deze laatste als een natuurwetenschappelijke discipline te beschouwen. Als we naar de verschillende disciplines kijken dan zien we dat ze uiteenvallen in dynamische clusters van gelijkenissen en verschillen en dat verschillende methodes van verklaren in deze clusters aan bod komen en kunnen komen.

Wat ons uiteindelijk interesseert is het verkrijgen van lokale inzichten in het gebruik van de methodes van verklaren, hun structuur en hun vooronderstellingen. Tevens willen we weten hoe we directe of indirecte conflicten tussen methodes van verklaringen kunnen vermijden en hoe we dus de compatibiliteit kunnen bevorderen. We hebben er belang bij een pluralisme van verklaringen als uitgangspunt te nemen en we dienen ons te richten op een explicitering van dit pluralisme, dat wil zeggen op een onderzoek naar de gelijkenissen en verschillen tussen methodes van verklaringen en de voor- en nadelen van iedere methode betreffende de informatie die zij vereist en de aard van informatie

waarin zij voorziet. Aan de hand van een dergelijk explicitering kunnen we aantonen dat een pluralisme van verklaringen geen vrijblijvend gegeven (geen *anything goes*) noch een tijdelijke impasse (een *in between theories*), maar wel een flexibel, adequaat en innoverend uitgangspunt is. Het maakt de weg vrij voor creatief onderzoek. Merk bovendien op dat het wellicht zo is dat men juist door de erkenning en de explicitering van een pluralisme van verklaringen de unificatie van de wetenschappelijke kennis kan bevorderen alsook het authentieke van de menswetenschappen kan benadrukken. Aan de hand van een pluralisme van verklaringen kan men namelijk de relaties tussen disciplines onderzoeken en eventueel richtlijnen genereren die aangeven hoe men deze relaties kan bevorderen. Tevens kan men aan de hand van een pluralisme van verklaringen het specifieke van een bepaalde discipline of geheel van disciplines omschrijven door middel van een verwijzing naar de effectiviteit van bepaalde methodes in deze discipline of geheel van disciplines.

Literatuur

- Barkow, J., Tooby J. & Cosmides L. (eds.) (1992). *The Adapted Mind: Evolutionary Psychology and the Generation of Culture*. New York: OUP.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity Press
- Collingwood, R.G. (1946). *The Idea of History*. Oxford: OUP.
- Cummins, R. (1975). Functional Analysis. *Journal of Philosophy* 72: 741-765.
- Davidson, D. (1980). *Essays on Actions and Events*. Oxford: Clarendon Press
- Dray, W. (1957). *Laws and Explanation in History*. Oxford: OUP.
- Elster, J. (1986) (ed.). *Rational Choice*. New York: NYUP.
- Ginet, A. (1990). *On Action*. Cambridge: UP.
- Glymour, C. (2001). *The mind's arrows: Bayes Nets and Graphical Causal Models in Psychology*. Cambridge (Mas.): MIT.
- Hempel, C.G. (1965). *Aspects of Scientific Explanation and Other Essays in the Philosophy of Science*, Ney York: The Free Press.
- Henderson, D. (1993). *Interpretation and Explanation in the Human Sciences*. Albany: State University of New York Press.
- Hoover (2001a). *Causality in Macroeconomics*. Cambridge: UP.
- Hoover (2001b). *The Methodology of Empirical Macroeconomics*. Cambridge: UP.
- Kincaid, H., 1996, *Philosophical Foundations of the Social Sciences*. Cambridge: UP.
- Little, D. (1991). *Varieties of Social Explanation*. Boulder: Westview Press.
- Little, D. (1998). *Microfoundations, Method and Causation: on the Philosophy of the Social Sciences*. New Brunswick: Transaction Books

- Millikan, R. G. (1984). *Language, Thought and other Biological Categories*. Cambridge (Mass.): MIT.
- Mitchell, S.D. (2000) Dimensions of Scientific Law, *psa*: 242-265.
- Neander, K. (1991). Function as Selected Effects: The Conceptual Analyst's Defence. *Philosophy of Science* 58: 168-184.
- Risjord (2000). *Woodcutters and Witchcraft. Rationality and Interpretative Change in the Social Science*. NY: Suny Press.
- Salmon, W. (1998). *Causality and Explanation*. New York: OUP.
- Skinner, B.F. (1969). *Contingencies of Reinforcement: A Theoretical Analysis*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Skinner, B.F. (1976). *About Behaviorism*. New York: Vintage.
- Taylor, C. (1971). Interpretation and the Sciences of Man. *Review of metaphysics* 25: 3-34, 45-51.
- Vanderbeeken, R. & Weber, E. (2002). Dispositional Explanations of Actions. *Behavior and Philosophy* 30: 43-59
- Vanderbeeken, R. (2004). Models of Intentional Explanation. *Philosophical Explorations* 7. 3: 233-247.
- Von Wright, G. (1971). *Explanation and Understanding*. Ithica: Cornell University Press.
- Woodward, J. (2000). Explanation and Invariance in the Special Sciences. *British Journal for the Philosophy of Science* 52: 197-254.
- Woodward, J. (2004). *Making Things Happen - A Theory of Causal Explanation*. New York: OUP.